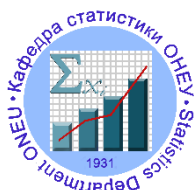

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 7

**Одеса
2021**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 7. – Одеса, ОНЕУ. – 2021. – 161 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотосенкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Багірова К. Р. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Біла Д. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Білоус О. Ю. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Галан А. Я. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Гузінська А. М. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Єзерська А. О. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Запиченко В. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Іванченко Т. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Криса К. М. – студентка факультету фінансів та банківської справи Одеського національного економічного університету,

Лукашєва А. Є. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Лупу А. Р. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Мельник С. А. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Осадчук Я. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Табунщик О. Г. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Ткач Ю. І. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Хомколова В. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Чайковська О. О. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Шпілінова Є. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,
Штельмашук М. С. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету.
Яценко А. М. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Єзерська А.О., Самоєнкова О.В. Статистичне дослідження рівня екологічної безпеки атмосферного повітря України	6
Галан А.Я., Милашко О.Г. Статистичний аналіз туристопотoku в Україну	13
Білоус О.Ю., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України	20
Чайковська О.О., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз впливу факторів на рівень розвитку малого підприємництва в Україні	26
Штельмашук М.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні та деяких країнах світу	33
Осадчук Я.В., Самоєнкова О.В. Міжнародні порівняння рівня освіти населення	40
Іванченко Т.А., Вітковська К.В. Особливості сучасного рівня життя по окремих регіонах України	49
Табунщик О.Г., Погорєлова Т.В. Аналіз розвитку та стану страхового ринку в Україні	56
Мельник С.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз витрат на охорону навколишнього середовища в Україні	63
Криса К.М., Погорєлова Т.В. Аналіз динаміки іпотечного кредитування в Україні	72
Іванченко Т.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз тарифних ставок в Україні	78
Яценко А.М., Вітковська К.В. Проблеми та демографічні прогнози для України	83
Шпілінова Є.А., Вітковська К.В. Сучасні тенденції дитячої смертності	88
Лукашєва А.Є., Вітковська К.В. Сучасні тенденції демографічної ситуації: регіональний аспект	94
Багірова К.Р., Вітковська К.В. Статистична оцінка життєвого рівня населення для окремих регіонів України	101
Іванченко Т.А., Готліб І.Г. Статистичний аналіз та прогнозування надходження інвестицій в економіці України	108

Лупу А.Р., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз проблем розвитку туристичної галузі в Україні та світі у 2021 році	120
Гузінська А.М., Ольвінська Ю.О. Сучасний аналіз тенденцій динаміки чисельності населення в Україні	125
Біла Д.В., Ольвінська Ю.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток економіки України: проблеми та шляхи їх вирішення	131
Ткач Ю.І., Ольвінська Ю.О. Аналіз динаміки середньої тривалості життя в Україні	140
Запіченко В.В., Ольвінська Ю.О. Відкриття ринку землі: проблеми та перспективи	150
Хомколова В.А., Ольвінська Ю.О. Аналіз динаміки мінімальної заробітної плати в Україні	155

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РІВНЯ ЖИТТЯ ПО ОКРЕМИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Іванченко Т. А.¹, Вітковська К. В.²

¹ – студентка, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Іванченко Т. А., Вітковська К. В. Особливості сучасного рівня життя по окремих регіонах України. Обґрунтовано необхідність дослідження рівня життя окремих регіонів України. Розглянуто фактори, що впливають на рівень життя населення. Проаналізовано загальноприйняті та вітчизняні показники рівня життя, а також динаміку рівня бідності за основними монетарними критеріями. Надано пропозиції щодо підвищення якості життя населення.

Ключові слова: рівень життя, вибіркове обстеження домогосподарств, системи показників, рівень бідності.

Ivanchenko T. A., Vitkovskaya K. V. Features of the modern standard of living in some regions of Ukraine. The necessity of studying the standard of living of separate regions of Ukraine is substantiated. Factors influencing the standard of living of the population are considered. The generally accepted and domestic indicators of living standards, as well as the dynamics of poverty according to the main monetary criteria are analyzed. Proposals for improving the quality of life of the population are provided.

Keywords: standard of living, sample survey of households, indicator systems, poverty level.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Іванченко, Т. А. Особливості сучасного рівня життя по окремих регіонах України [Текст] / Т. А. Іванченко, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 7. – Одеса, ОНЕУ. – 2021. – С. 49 – 55.

Постановка проблеми. За весь період існування людство прагне до кращого рівня життя. Сьогодення не є виключенням, бо все ще залишаються в світі країни, які знаходяться на межі бідності. Тому постає питання вивчення проблеми рівня життя та проведення необхідних заходів, щодо його підвищення.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Рівень життя – складне та багатогранне поняття, яке об'єднує достатньо широкий спектр соціально-економічних відносин, пов'язаних безпосередньо зі станом та умовами життєдіяльності людини у суспільстві. Ця категорія не є новою,

вона деякий час досліджувалась зарубіжними та вітчизняними науковцями, серед яких, зокрема, є Дж. Муллінз, С. Сірджі, Дж. Гелбрейт, В. Парето, Е.М. Лібанова, Л. Черенько О. Мельниченко, К. Вітковська, Н. Федірко, В. Литвинова та інші.

Метою статті є дослідження рівня життя в окремих регіонах України та аналіз чинників, що на нього безпосередньо впливають.

Виклад основного матеріалу. Термін «якість життя» інтерпретується як в широкому, так і у відносно вузькому розумінні. У широкому розумінні – це задоволеність населення життям з точки зору різних потреб та інтересів, до яких відносять характеристики та індикатори рівня життя, умови праці та відпочинку, житлові умови, соціальне забезпечення, екологію тощо. У більш вузькому трактуванні виділяють економічні характеристики: власне доходи, споживання, вартість життя.

Фінансова стійкість населення дещо розширює можливості вибору, однак потреби людей не обмежуються споживанням лише матеріальних благ. Як писав Арістотель: «...достаток явно не є тим добром, якого ми шукаємо, він всього лише є корисним для пошуків чогось іншого...» [1, с.19]. Первинні потреби є визначальними у суспільстві, де переважає прошарок бідного населення. Можна сказати, що зі зростанням рівня добробуту змінюються і потреби людей, тобто вони переходять на вищий рівень. До так званих «вищих» потреб можна віднести можливість брати участь та впливати на вирішення важливих питань у житті суспільства, відкрито висловлювати свою позицію і думку, мати вільний доступ до інформації, накопичених людством знань, освіти, системи охорони здоров'я, об'єктів соціальної інфраструктури тощо.

Таким чином, на сучасному етапі можна сформулювати концепцію дослідження рівня життя населення України, як комплексне вивчення життєвого рівня різних прошарків населення за декількома основними складовими: матеріальним становищем, умовами проживання та станом соціального середовища.

Усім відомий факт залишається незмінним – це те, що рівень життя населення буд-якої країни залежить від економічного та соціального розвитку її окремих регіонів. Це можна пояснити тим, що матеріальний добробут дуже пов'язаний із рівнем життя, а формування та розвиток інших аспектів визначаються рівнем економічного та соціального розвитку, які суттєво варіюють на регіональному рівні. Тому, щоб більш точно оцінити рівень життя населення України, потрібно розглянути кожен область окремо.

Вибіркове обстеження умов життя домогосподарств є одним із найголовніших джерел отримання інформації в Україні. Однак останнім часом репрезентативність даних щодо рівня життя населення дещо знизилася, зокрема за рахунок відмов від проведення дослідження, особливо це стосується заможних прошарків населення.

Щоб різносторонньо оцінити рівень життя населення, використовують різні системи показників. Зокрема, першою такою була міжнародна система показників рівня життя населення, що в 1960 році була запропонована ООН. До 1960 року рівень життя оцінювався за допомогою індекса реальної заробітної плати, прожиткового мінімуму і вартості життя. ООН у 1978 році розробила систему показників, що складається з 12 груп:

- 1) демографічні показники;
- 2) санітарно-гігієнічні умови життя;
- 3) споживання продовольчих товарів;
- 4) житлові умови;
- 5) освіта і культура;
- 6) умови праці та зайнятість;
- 7) доходи і витрати населення;
- 8) вартість життя і споживчі ціни;
- 9) транспортні засоби;
- 10) організація відпочинку;
- 11) соціальне забезпечення;
- 12) свобода людини [2, с. 55].

Тож, тепер кожна країна на основі цієї класифікації, розробляє власну систему показників. Державна служба статистики України сформувала систему соціальних індикаторів рівня життя населення, яка складається з 10 розділів: макроекономічні показники, показники матеріальної забезпеченості, пенсійного забезпечення, соціальної напруги, демографічна ситуація, освіта, охорона здоров'я та безпека, зайнятість, рівень та структура особистого споживання, житлові умови населення [2, с. 55]. Кожен розділ об'єднує певний перелік показників, які застосовують для оцінювання рівня життя та для характеристики різних його сторін. Щоб оцінити рівень життя в регіональному розрізі, необхідно перш за все сформулювати рейтинг регіонів за допомогою інтегральної оцінки. У таблиці 1 наведено результати розрахунків регіональних індексів рівня життя та надано ранг кожному регіону.

Отже, за цією таблицею можна зробити висновок, що найвищий рівень життя є у столиці, що не є несподіваним, на другому місці – Дніпропетровщина – одна з найрозвиненіших областей України в економічному плані, на третьому місці – Одещина, де на досить високий рівень життя сприяли умови проживання. Наприкінці представленого рейтингу виявилися Кіровоградська, Полтавська і Житомирська області, де в 2019 році рівень життя, на який майже всі інтегральні показники вплинули негативно. Тобто рівень життя в Дніпропетровській області (регіон з найвищим значенням) перевищує рівень життя Кіровоградської (регіон з найнижчим значенням) в більш ніж 1,5 рази.

Таблиця 1

Характеристика рівня життя по регіонах України у 2019 році

Регіони	Індекс рівня життя	Ранг регіону	Регіони	Індекс рівня життя	Ранг регіону
м. Київ	0,752	1	Сумська	0,451	14
Дніпропетровська	0,583	2	Черкаська	0,450	15
Одеська	0,577	3	Чернігівська	0,449	16
Львівська	0,548	4	Тернопільська	0,431	17
Запорізька	0,538	5	Вінницька	0,421	18
Івано-Франківська	0,522	6	Волинська	0,417	19
Миколаївська	0,515	7	Рівненська	0,406	20
Чернівецька	0,509	8	Херсонська	0,402	21
Закарпатська	0,506	9	Луганська	0,400	22
Київська	0,496	10	Житомирська	0,400	23
Харківська	0,487	11	Полтавська	0,374	24
Хмельницька	0,467	12	Кіровоградська	0,343	25
Донецька	0,463	13			

Джерело: [1, с. 58]

Проведемо групування регіонів України за показником рівня життя та наведемо результати в таблиці 2.

Таблиця 2

Групи регіонів України за індексом рівня життя в 2019 році

Групи регіонів за індексом рівня життя	Кількість регіонів в групі	Регіони, які увійшли до групи
0,343 – 0,391	2	Кіровоградська, Полтавська
0,391 – 0,439	7	Житомирська, Луганська, Херсонська, Рівненська, Волинська, Вінницька, Тернопільська
0,439 – 0,487	6	Чернігівська, Черкаська, Сумська, Донецька, Хмельницька, Харківська
0,487 – 0,535	5	Київська, Закарпатська, Чернівецька, Миколаївська, Івано-Франківська
0,535 – 0,583	4	Запорізька, Львівська, Одеська, Дніпропетровська
Разом	24	-

Отримане групування наочно показує, які регіони України мають високий рівень життя, а яким необхідно розробити та ввести соціально-демографічні програми, щоб змінити ситуацію на краще.

Для більш різносторонньої оцінки загального рівня життя населення в регіонах розглянемо бідність як соціально-економічну категорію. На жаль, у 2019 році Україна посіла друге місце за показником бідності серед країн Європи після Молдови. Звісно, бідність – це явище, якого неможливо

повністю звести до нуля, однак слід визначити його критерії та знайти шляхи до максимально можливого зниження. Рівень та глибина бідності – це ті показники бідності, що застосовуються для оцінювання рівня життя населення, зокрема в регіонах України.

У 2019 році (за даними 9 місяців) спостерігалось збереження позитивної тенденції до зменшення масштабів абсолютної бідності. Так, за цей період рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму зменшився з 45,0 до 41,4%, а за доходами – з 29,3 до 24,3%. Така позитивна динаміка відбулася в умовах підвищення розміру фактичного прожиткового мінімуму на 12,3% (рис. 1).

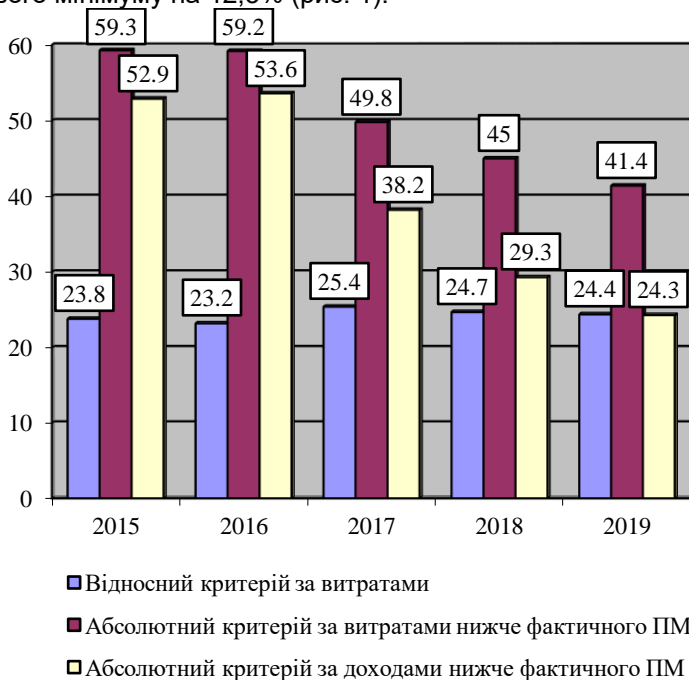

Рис. 1 Динаміка рівня бідності за основними монетарними критеріями, за даними 9 місяців 2015-2019 р., %

Крім того в останні два роки не відбулося зростання відносної бідності, що свідчить про поширення позитивних тенденцій на всі верстви суспільства. За відносним національним критерієм (75% медіани сукупних витрат) відбулося ледь помітне зниження рівня бідності (з 24,7 до 24,4%), а за відносним критерієм з використанням еквівалентної шкали ЄС (60% медіани сукупних доходів) – навпаки, незначне, в межах похибки, зростання показника (з 10,7% до 11,2%). Це свідчить про загалом позитивні соціальні результати економічного зростання, оскільки не було посилення диференціації в нижній частині розподілу. Але ще зарано констатувати, що

період 2017 – 2019 років став етапом виходу не лише з економічної, але й із соціальної кризи.

Суттєве зниження масштабів бідності відбулося, насамперед, за рахунок політики підвищення стандартів оплати праці в країні, яка вплинула як на населення в цілому, так і на найбільш вразливі до бідності категорії. У системі соціального захисту найбільшу роль відігравали житлові субсидії. Їх адресність та націленість на бідних загалом були невисокими, проте значне охоплення населення субсидією у період стрімкого підвищення тарифів сприяло посиленню державної соціальної підтримки, в тому числі бідного населення. Частка охоплених житловими субсидіями серед бідних зростає з 63,0% у 2015 році до 70,9% у 2018 році.

Роль інших соціальних трансфертів в цей період або не зростала або зростала менш суттєво. За окремим виплатами, зокрема, на дітей, спостерігалось навіть скорочення державної підтримки. Так, у загальному обсязі ВВП у 2018 році частка допомоги при народженні дитини склала 0,51% проти 0,73% у 2017 році, а у видатках зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення – відповідно 5,91% проти 7,62%. Проте, бідність серед дітей зменшилася завдяки підвищенню доходів від зайнятості у переважній більшості населення.

Останнім часом на рівень бідності та в результаті на рівень життя населення має вагомий вплив пандемія. Через неї скоротилося число робочих місць, оскільки доходи підприємств знизилися, зокрема у сфері торгівлі та розваг, а також частково призупинили свою діяльність авіаперевезення, перевезення пасажирським транспортом, туризм та готельний бізнес. Якщо вірити статистиці, то наразі не працює кожен десятий працездатний громадянин, хоча торік без роботи сидів лише кожен дванадцятий.

Висновки. Отже, на рівень життя регіонів впливає велика кількість факторів, основні з яких було проаналізовано. Для того, щоб отримати дані про ситуацію в регіонах, а потім відповідно і загалом для України, регіони ранжують. Отриманий аналіз рівня життя може використовуватися для розроблення регіональних і національних програм щодо підвищення рівня життя з урахуванням особливостей кожного регіону [1, с. 59].

Для підвищення якості життя населення доцільно вжити таких заходів:

1. Поступово наблизити основні соціальні стандарти та гарантії до прожиткового мінімуму.

2. Законодавчо встановити реальний прожитковий мінімум, удосконалити методикку його визначення, а також з необхідністю переходу до міжнародних стандартів в умовах зростаючої глобалізації.

3. Реформувати систему соціального забезпечення населення таким чином, щоб вона посилювала мотивацію праці, а також переглянути систему пільг та пільговий контингент, оскільки значна кількість населення їх просто не потребує або ними не користується, запровадивши адресну

грошову соціальну допомогу.

4. Задля подолання бідності створити працездатним верствам населення умови для самостійного розв'язання проблем підвищення власного добробуту, що можливо лише в разі забезпечення продуктивної зайнятості, збалансування попиту і пропозиції на ринку праці, запобігання безробіттю, а також створення умов для розвитку самозайнятості населення та підприємницької ініціативи, поширення вторинної зайнятості працездатного населення.

5. Забезпечити своєчасну виплату заробітної плати та не допускати виникнення заборгованості з її виплати.

6. Легалізувати всі трудові доходи громадян шляхом зменшення оподаткування фонду оплати праці та заміни системи оподаткування доходів громадян на таку, що стимулюватиме їх зростання.

7. Запровадити систему медичного страхування, що сприятиме підвищенню якості медичного обслуговування населення.

8. Спрямувати кошти від детінізації економіки на забезпечення пільгового іпотечного кредитування, оскільки одним із критеріїв рівня добробуту є задоволення потреб населення у житлі, при одночасному подоланні корупції на всіх етапах реалізації програм будівництва соціального житла [4, с. 48].

ЛІТЕРАТУРА

1. Рівень життя населення України / за ред. Л. М. Черенько; НАН України; Інститут демографії та соц. досліджень; Держ. ком. статистики України. Київ: ТОВ "Видавництво "Консультант", 2006. 428 с.

2. Вітківська К. В. Методологічні аспекти оцінки рівня життя в регіонах України. Статистика України. 2020. № 4. С. 54–60.

3. Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України / Черенько Л. М. та ін.; НАН України, Інститут демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2020. 76 с.

4. Рябека О. Г. Оцінка рівня та якості життя населення України/ О. Г. Рябека// Економіка та держава. – 2014. - №11. – С. 46-48.

5. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.

6. Підгорний, А.З. Проблеми використання інтегральних показників оцінки рівня життя /А.З. Підгорний, К.В. Вітківська, Ю.О. Ольвінська //Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць. - № 3 (226), Київ, ДНДІМЕ, 2020. С.62-71

7. Підгорний А.З., Самоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О., Вітківська К.В. Соціально-демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. проф. Підгорного А.З. – Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 424 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ВИПУСК 7

Частина I

**Одеса
2021**